

әл-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
Экономика және бизнес жоғары мектебі
Бизнес технологиялар кафедрасы



Логистика жүйесіндегі тәуекелдерді басқару

(пәні)


14 дәріс :
Банк тәуекелдері

Дәріс жоспары :



1. Банктік тәуекел, банктік тәуекел түрлері
2. Банктік тәуекелдерге байланысты факторлар
3. Банктік тәуекелдерді бағалау, банктік тәуекелдерді басқару
4. Қаржылық банктік тәуекелдер, несиелік тәуекел, теңгерімсіз банктік өтімділік тәуекелі, пайыздық тәуекел
5. Банк тәуекелдерінің мәні, банктегі тәуекелдер
6. Банктік тәуекелдерді есептеу, банктік тәуекелдерді талдау

1. Банктік тәуекел, банктік тәуекел түрлері



- ✦ **Банктік тәуекел** - бұл несиелік-қаржылық ұйым үшін материалдық шығындардың пайда болу мүмкіндігі. Себептер әр түрлі қаржы құралдарының нарықтық құнының күтпеген өзгеруі болуы мүмкін. Шетел валюта нарығындағы өзгерістерге байланысты туындауы мүмкін.

- ✦ **Келесі классификациясы бар:**

- ✦ 1. уақыт бойынша. Тәуекелдер ағымдағы, перспективалық және ретроспективті болып табылады;

- ✦ 2. деңгей бойынша. Шығындардың пайда болу дәрежесі төмен, орташа немесе толық болуы мүмкін;

- ✦ 3. пайда болуының негізгі факторлары бойынша. Мұндай жағдайлар экономикалық немесе саяси себептерге байланысты туындайды. Бірінші нұсқа несиелік-қаржылық институттың өзінің экономикалық саласындағы әртүрлі қолайсыз өзгерістерді қамтиды. Бұл ел экономикасында да болуы мүмкін. Саяси тәуекелдер саяси ортаның өзгеруінен туындайды.

2. Банктік тәуекелдерге байланысты факторлар



- ✦ Оларға келесі факторлар кіреді:
- ✦ 1. өтімділік тәуекелі. Банк мекемелерінің активтері мен міндеттемелерінің құны ағымдағы нарықтық көрсеткішке сәйкес келуі керек. Егер бұл орындалмаса, онда қаржы институты өз міндеттемелерін өтеу кезінде елеулі қиындықтарға тап болады;
- ✦ 2. несиелеу ставкаларының өзгеру қаупі. Осы сегменттің күтпеген өзгерістері банк мекемесінің активтері мен міндеттемелерінің құрылымына қатты әсер етеді;
- ✦ 3. несиелік тәуекел. Бұл бағыт несиелер сапасы мен өтімділік факторы арасындағы тұрақты тепе-теңдікті қажет етеді;
- ✦ 4. капитал жеткіліктілігі. Банк шығындарды еркін сіңіре алады және жағымсыз жағдайлар кезінде жеткілікті қаржылық мүмкіндіктерге ие

3. Банктік тәуекелдерді бағалау. Банк тәуекелдерін басқару



- ✦ Банктік қызмет барысында тәуекелдермен байланыста болатын шығындарды (сандық түрде) анықтау осындай **тәуекелдерді бағалау** деп аталады.
- ✦ Бұл процедураның **мақсаты** - белгілі бір несиелік ұйым қызметінің ағымдағы нарықтық жағдайға сәйкестігін анықтау.
- ✦ Көбінесе бұл үшін **аналитикалық әдіс қолданылады** - несиелік портфельге де, оның негізгі көрсеткіштеріне де қатысты. Бұл белгілі бір банк қызметінің жалпы көрінісін, сондай-ақ оның негізгі жұмыс бағыттарын көрсетуге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, мұндай бағалау процесі несиелік тәуекел дәрежесін анықтауға көмектеседі.

4. Қаржылық банктік тәуекелдер. Несиелік тәуекел



- ✦ Банк тәуекелдерінің ең кең тобына қаржылық факторлар кіреді. Мұндай шығындар ықтималдығы, әдетте, несиелік ұйымның негізгі компоненттерінде болған күтпеген өзгерістермен байланысты.
- ✦ Көбінесе бұл банктік компоненттердің көлемімен жүреді немесе олардың кірістілігін жоғалтуымен байланысты.
- ✦ Сонымен қатар, несиелік ұйымның активтері мен міндеттемелерінің құрылымындағы күтпеген өзгерістер маңызды рөл атқаруы мүмкін.
- ✦ Қаржылық тәуекелдер тобына инвестиция, несие, валюта, нарық, инфляция сияқты түрлер жатады.



- ✦ **Несиелік тәуекел** - бұл борышкердің келісілген қаржылық сомаларды төлемеуі, борышкердің төлемеу мүмкіндігі. Тікелей және жанама несиелеу, сатып алу-сату операциялары кепілдемесіз (алдын-ала төлемсіз) тәуекелге ұшырайды.
- ✦ **Шығынның несиелік тәуекелі** - борышкердің міндеттеме бойынша ақша төлеу жағдайына әсер ететін оқиғалар ықтималдығы.
- ✦ Несиелік тәуекелдерді бағалау көрсеткіштерге негізделеді: төлемеу ықтималдығы, несиелік рейтинг, көші-қон, мөлшер, шығын деңгейі.

Теңгерімсіз банктік өтімділік қаупі



- ✦ **Баланстың өтімділігі** - бұл компания активтерінің міндеттемелерді орындау деңгейінің жиынтығы, актив қаржыға айналатын кезеңнің сәйкестігі, қарыздарды өтеу уақыты.
- ✦ **Банктің теңгерімсіз өтімділігі тәуекелі** - қаржы бірліктерін алу мен шығару көлемдері, мерзімдері, валюталары бойынша сәйкессіздікке байланысты банктің міндеттемелерді орындамауы ықтималдығы.
- ✦ Тәуекел факторлардың әсерінен туындайды: өтімділікті жоғалту, несиелерді мерзімінен бұрын өтеу, клиенттердің шарт талаптарын орындамауы, активті сатудың мүмкін еместігі, бухгалтерлік есептегі қателіктер.

Пайыздық тәуекел



- ☀ **Пайыздық тәуекел** - пайыздық мөлшерлемелердің ауытқуы, міндеттемелерді өтеу мерзімдерінің сәйкес келмеуі, талаптардың өзгеруі, пайыздық ставкалардың өзгеруіне сәйкес келмейтін шығындар ықтималдығы. Рентабельділігі бар қаржы құралдарының нарықтық бағасы нарықтық ставкалар өскен кезде төмендейді, ал олар төмендеген кезде жоғарылайды. Байланыстың беріктігі байланыстың ұзақтығымен анықталады.
- ☀ Ұзақ мерзімді несие беру нарықтағы несиелік ставкалардың жоғарылауымен, бұрын берілген несие бойынша кірістіліктің төмендеуі нәтижесінде жоғалған пайданы табумен байланысты тәуекелмен байланысты. Икемді мөлшерлеме қаржы құралдары нарықтық ставкаларға тікелей тәуелді. Нарықтық баға белгілері жоқ құралдар, егер олар бойынша есепті шығындардың болуына немесе болмауына қарамастан, тәуекелге ұшырайды.

5. Банктік тәуекелдердің мәні. Банк тәуекелдері



- ✦ Банктік тәуекелдердің мәні несиеге берілген қаражаттың қайтарылмау ықтималдығы болып табылады.
- ✦ Базель комитетінің жіктемесі активтер мен міндеттемелер балансының теңгерімсіздігін тудыруы мүмкін несиелік, нарықтық, операциялық, мемлекеттік, стратегиялық, өтімділік, беделдік тәуекелдерді анықтайды.
- ✦ Банктік тәуекелдер пайда болу тәсілдеріне байланысты жеке, микро және макро деңгейлерге бөлінеді. Тәуекелдер қосымша шығындар қажеттілігінің пайда болуымен көрінеді, бұл жоюға дейін шығындарға әкеледі. Шығындар ықтималдығы кез келген қаржылық операцияларда болады, банктік қызмет несие берушілер мен борышкерлердің төлемеуіне әсер ететін жағдайлардың туындау ықтималдығын төмендетеді.

6. Банктік тәуекелдерді есептеу. Банк тәуекелдерін талдау



- ✦ Банктік тәуекелдерді есептеу күрделі және жеке болуы мүмкін. Есептеу қолайлы тәуекел мен мүмкін болатын шығындар арасындағы байланысты іздеуге негізделген.
- ✦ **Кешенді тәуекел** - қызметтің барлық түрлері үшін банк қаржысының жоғалтуының жалпы ықтималдығы.
- ✦ Жеке - белгілі бір операция бойынша шығындарды алу, таңдалған әдістердің көмегімен эмпирикалық түрде өлшенеді.
- ✦ Шығын мүмкіндігін есептеудің үш әдісі бар: аналитикалық, статистикалық, сараптамалық.
- ✦ **Статистикалық әдісте** статистикалық қатарлар үлкен уақыт аралығында қарастырылады.
- ✦ **Сараптамалық әдіс** - банк мамандарының пікірлерін жинау, рейтингтер құру.
- ✦ **Аналитикалық әдіс** деп саналатын есептеу әдістерін қолдана отырып, тәуекел аймақтарын талдауды айтады.

Бақылау сұрақтары:

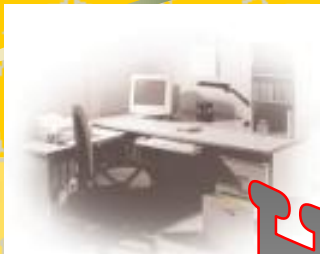


1. Банктік тәуекел, банктік тәуекел түрлері
2. Банктік тәуекелдерге байланысты факторлар
3. Банктік тәуекелдерді бағалау, банктік тәуекелдерді басқару
4. Қаржылық банктік тәуекелдер, несиелік тәуекел, теңгерімсіз банктік өтімділік тәуекелі, пайыздық тәуекел
5. Банк тәуекелдерінің мәні, банктегі тәуекелдер
6. Банктік тәуекелдерді есептеу, банктік тәуекелдерді талдау

Әдебиеттер тізімі :



1. Улучшение качества продукции, продукции, ресурсов: учеб. пособие / В.В. Ефимов - М.: КНОРУС, 2010. - 240 с.
2. Управление проектами: учеб. пособие / А.Г. Ивасенко, Я.И. Никонова -Ростов н/Д: Фениес, 2009. - 330 с.
3. Рыхтикова Н.А. Анализ и управление рисками организации / Н.А. Рыхтикова - М.: ФОРУМ, 2013. - 240 с.
4. Википедия, «Риск, неопределённость и прибыль»
5. Научная статья по специальности «Экономика и бизнес»: Анализ взаимосвязи понятий «риск» и «неопределенность»



Назарларыңызға
рахмет

